

Για την αντιδιαλεκτική κριτική στις δικαστικές ενώσεις

**Βασίλης Φαϊτάς, Εφέτης ΔΔ, Γενικός Γραμματέας της Ένωσης
Διοικητικών Δικαστών**

Αθήνα, 21.11.2020

Κάποτε, όταν μια δικαστική ένωση στο πλαίσιο των καταστατικών της σκοπών (π.χ. στο πλαίσιο της ευθύνης της για την προαγωγή της νομικής επιστήμης) τοποθετείται δημόσια για επίκαιρα, ιδιαίτερης σημασίας, νομικά θέματα, εμφανίζονται κάποιες φωνές που μιλούν για «πολιτικοποίηση των δικαστικών ενώσεων» ! Έχει λοιπόν δικαίωμα μια δικαστική ένωση να αναδείξει π.χ. ότι ορισμένη (ιδιαίτερης σημασίας) νομική ρύθμιση παραβιάζει (κατά την νομική της αντίληψη) συνταγματικές διατάξεις, ότι προσβάλλει ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα ή θα πρέπει να μιλάει μόνο όταν θα θεωρεί ότι υπάρχουν αντισυνταγματικές διατάξεις στο νόμο για το πόθεν έσχες; Κι αν «πολιτικολογεί» και άρα δεν θα πρέπει να μιλάει στην πρώτη περίπτωση γιατί να μπορεί να μιλάει στη δεύτερη;

Οι δικαστές μιλάνε με τις αποφάσεις τους, λένε οι φωνές αυτές. Γιατί αλλιώς, λένε, προκαταλαμβάνεται ο φυσικός δικαστής που αύριο θα κληθεί να αποφανθεί για τη συνταγματικότητα των ίδιων διατάξεων. Το τελευταίο αυτό επιχείρημα έχει μια αληθοφάνεια και θα μπορούσε να πείσει εκείνους που επιμένουν σε επιφανειακή θεώρηση των πραγμάτων.

Το ότι «οι δικαστές μιλάνε με τις αποφάσεις τους» είναι αλήθεια. Είναι όμως όλη η αλήθεια; Οι δικαστές μιλάνε με τις αποφάσεις τους στο πλαίσιο του δικαιοδοτικού τους έργου. Όμως οι δικαστές δεν «μιλάνε» με άλλο τρόπο; Δεν κάνουν εισηγήσεις σε συνέδρια, σε ημερίδες και σε άλλες εκδηλώσεις; Δεν αρθρογραφούν για νομικά ζητήματα; Πόσες φορές δικαστές αναδεικνύουν μέσα από ένα συνέδριο ή με ένα άρθρο ότι ορισμένη νομική ρύθμιση παραβιάζει (κατά την νομική τους αντίληψη) συνταγματικές διατάξεις, ότι προσβάλλει ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα; Πόσες φορές ένα άρθρο

δικαστή εκφράζει μία θέση για την έννοια μιας διάταξης; Προκαταλαμβάνεται άραγε και στις παραπάνω περιπτώσεις ο φυσικός δικαστής που αύριο θα κληθεί να αποφανθεί για τη συνταγματικότητα ή την έννοια των ίδιων διατάξεων;

Οι δικαστές επίσης «μιλάνε» στο πλαίσιο της δράσης των προβλεπόμενων στο ίδιο το Σύνταγμα δικαστικών ενώσεων. Ειδικότερα, «μιλάνε» με ανακοινώσεις, με δελτία τύπου, με υπομνήματα προς διάφορους θεσμικούς φορείς, ιδίως Υπουργούς και τη Βουλή των Ελλήνων. «Μιλάνε» επίσης στο πλαίσιο των συλλογικών μορφών δράσεων των δικαστικών ενώσεων. Αλήθεια, όταν καλείται μια δικαστική ένωση στην αρμόδια Επιτροπή της Βουλής των Ελλήνων ως φορέας να τοποθετηθεί για νομοσχέδια, για διατάξεις που είναι υπό διαμόρφωση, η γνώμη της προκαταλαμβάνει τους δικαστές που θα εκδικάζουν αύριο διαφορές ερειδόμενες στις διατάξεις αυτές (οι οποίες στο μεταξύ θα έχουν ψηφιστεί); Ή μήπως στη συζήτηση που έγινε π.χ. το 2016 στις μεγάλες πανδικαστικές συγκεντρώσεις για το νέο Ασφαλιστικό (μία συζήτηση εξαιρετικού επιστημονικού επιπέδου) οι απόψεις πολλών δικαστών για αντισυνταγματικότητα ορισμένων διατάξεων προκατέλαβαν τάχα το φυσικό δικαστή που στη συνέχεια επιλήφθηκε των σχετικών υποθέσεων;

Είναι, τέλος, αδιαμφισβήτητο ότι οι δικαστές απολαμβάνουν το δικαίωμα ελευθερίας της έκφρασης (άρθρο 14 παρ. 1 του Συντάγματος και άρθρο 10 της ΕΣΔΑ) με τους περιορισμούς φυσικά που θέτει το Σύνταγμα (άρθρο 29 παρ. 3 εδ. α΄) ή ο νόμος (π.χ. άρθρο 91 παρ. 4 εδ. β΄ του ΚΟΔΚΔΛ). Ένα δικαίωμα που πρέπει να το ασκούν με τη μορφή εκείνη (επίπεδο επιστημονικού λόγου κλπ.) που συνάδει με το θεσμικό τους ρόλο.

Γιατί λοιπόν κάποιοι αντιλαμβάνονται ότι η παρέμβαση των ενώσεων και η τοποθέτησή τους για επίκαιρα, ιδιαίτερης σημασίας, νομικά θέματα, συνιστά μη επιτρεπτή μορφή «πολιτικοποίησης»; Ποιο είναι το σφάλμα της οπτικής τους;

Κάθε νόμος που τέθηκε σε ισχύ πάνω στη Γη οποτεδήποτε, από τα πρώτα χρόνια της αρχαίας δουλοκτητικής κοινωνίας έως σήμερα εμπεριείχε / εμπεριέχει έκφραση των γενικών συμφερόντων που απέρρεαν / απορρέουν από το δοσμένο κάθε φορά υλικό τρόπο παραγωγής. Αυτό ισχύει για όλους

τους νόμους, από τον πιο σημαντικό έως το πιο ασήμαντο. Η νομική επιστήμη αναφέρεται στην κοινωνία, δηλαδή στις αμοιβαίες σχέσεις των ανθρώπων στη διαδικασία παραγωγής και ανταλλαγής, όπως άλλωστε και η πολιτική οικονομία. Και η μεν πολιτική οικονομία εξετάζει τις κοινωνικές σχέσεις με έμφαση την οικονομική τους πλευρά, η δε νομική επιστήμη με έμφαση εκείνες τις πλευρές που τις εκπληρώνουν. Μεταξύ της οικονομίας και του δικαίου υπάρχει αλληλεπίδραση. Το δίκαιο είναι ένα από τα εποικοδομήματα της οικονομικής βάσης, πλην όμως επιδρά και αντίστροφα πάνω στις οικονομικές συνθήκες που το παρήγαγαν και δύναται να τις σταθεροποιεί.

Ακόμη και ο πρωτοετής φοιτητής της Νομικής που διδάσκεται ιστορία, φιλοσοφία και κοινωνιολογία του δικαίου γνωρίζει πως δεν υπάρχει κανένα νομικό θέμα (και το πιο ασήμαντο) που να μην αναφέρεται στην κοινωνική - οικονομική - πολιτική διαπάλη, η οποία διεξάγεται αντικειμενικά δημιουργώντας την ιστορική κίνηση και η οποία αγγίζει το σύνολο της οικονομικής και κοινωνικής πραγματικότητας. Δεν υπάρχει αμιγώς νομικό θέμα χωρίς να εμπεριέχει στοιχεία πολιτικής διαπάλης. Αυτό γίνεται πιο εμφανές στη συζήτηση μεγάλων νομικών θεμάτων.

Η μεταφυσική αντίληψη είναι λοιπόν αυτή που ευθύνεται για τέτοιου είδους κριτική στις δικαστικές ενώσεις. Οι δικαστικές ενώσεις δεν θα μπορούσαν να «εξαφανίσουν» εντελώς τα στοιχεία πολιτικής διαπάλης που ενυπάρχουν αντικειμενικά σε κάθε νομικό θέμα που αγγίζουν. Κανείς δεν θα μπορούσε να το κάνει. Σημασία έχει εάν το προσεγγίζουν με επίκεντρο τη νομική επιστήμη και εάν «μιλάνε» διαλεκτικά.